Дејан Стојиљковић

СРДАЧНО ВАШ, ЏЕК ТРБОСЕК

("From Hell" - сусрет филма и графичке новеле у мрачној улици)

Филм:
Режија: Браћа Хјуз
Главне улоге: Џони Деп, Хедер Грејем, Роби Колтрејн, Иан Холм.

Графичка новела:
Сценарио: Алан Мур
Цртеж: Еди Кемпбел
Издавач: Eddie Campbell Comics & Top Shelf Productions (финална верзија)

Из непознатих разлога, овај мрачни викторијански хорор рађен по Муровом и Кембеловом ремек-делу, никад није дошао у наше биоскопе већ је одмах пуштен у дистрибуцију на двд и вхс формату. То је штета јер се ради о филму чија визуелна димензија долази до пуног изражаја тек онда када се гледа на великом платну.

Златни рудник који су холивудски филмаџије открили у деветој уметности и те како се показао исплатив на бокс офису тако да смо добили гомилу раскошних блокбастера илити "пљачкаша благајни" у виду великих хитова као што су веома добри "X-Men", дозлабога баналнии "Blade" и раскошно забавни "Spiderman". Шта да се ради, кад ваљни режисери и продуценти остану без идеја, када се јави дефицит добрих сценариста а ауторство бива потиснуто свеопштом индустријализацијом, примењује се веома ефикасно решење посезања у неки други медиј. С обзиром да су готово све књиге Стивена Кинга

екранизоване а глупави Амери још увек нису на адекватан начин открили нпр. Терија Прачета, стрип му дође као сасвим солидан извор за мажњавање идеја помоћу којих ће се правити суперкомерцијалне акционе сапунице. Досадашњи однос Холивуда према стрипу био је, у најмању руку, светогрдан (види под "Бетмен и Робин", "Судија Дред" или "Електра") са часним изузецима (види под "X-men" или "Врана") тако да се од сваке следеће екранизације стрипа и није много очекивало у уметничком и ауторском смислу. Људи који су радили већину филмова (нарочито др Франкенштајн реинкарниран у телу Џоела Шумахера) углавном немају појма о сензибилитету и поетици стрипа а камоли о неким деликатнијим стварима које се требају испоштовати приликом "превођења" стрипа у филм.

Критика је углавном била подељена око тога колико су у горепоменутом била успешна браћа Хјуз (Алберт и Ален), аутори хорора базираног на стрипу од неколико стотина страница који су готово читаву деценију радили Алан Мур и Еди Кембел. Било је ту свакаквих коментара, од оних да је филм бриљантан до оних да је испод осредњег, све то је додатно зачинила изјава редитеља да су били под притиском продуцената да морају да направе "комерцијални трилер". То им није баш успело, с обзиром да је "From Hell" имао учинак на благајнама од цирка 31,5 милиона зелембаћа а коштао је 35 милиона. Филм је имао своју премијеру на Венецијанском фестивалу септембра 2001. године, где је побрао опречне коментаре а у америчке биоскопе пуштен је месец дана касније. Алан Мур је (као што то увек бива) одбио да учествује у писању сценарија и реализацији филма. Филм је сниман у Прагу где су изграђена чак четири градска блока и половина цркве а наслов филма и стрипа (наши су га преводили и као "Порука из пакла") узет је из једног од писама које је Џек Трбосек слао властима и полицији, и то баш из оног у које је био умотан комад бубрега једне од жртава.

Радња филма смештена је у Лондон 1888. где убица који себе назива Џеком Трбосеком (Jack The Ripper) почиње да масакрира проститутке у крају званом Вајтчепел. Невероватна бруталност приликом убистава изазива велику пажњу јавности а случај бива додељен инспектору Аберлајну из лондонске Метрополитен полиције који креће у истрагу.

Званично, Џек Трбосек никад није ухваћен. Незванично, истрага инспектора Аберлајна била је успешна, али је убица био неко близак краљевској породици тако да је све заташкано а Аберлајн касније послат у пензију.

Аутори филма су се с једне стране користили аутентичним фотографијама и цртежима из тог времена, не би ли што вернije пренели све детаље везане за убиства. С друге стране, занемарене су

неке не баш тривијалне чињенице, као што је она да су се жртве наводно међусобно познавале, за шта постоји сумња али ниједан једини доказ. Такође, завера која стоји иза читавог случаја, а у коју је умешана чак и краљевска породица, веома је дискутабилна, мада не и неприхватљива теорија. Свеједно, тешко да су тајне службе њеног величанства у оно време функционисале компјутерском прецизношћу попут данашњег FBI-а и CIA-е. Интересантно је да су и Мур и Кембел имали несугласице око овога. Мур је веровао да је краљица Викторија била способна да без пардона наручи хладнокрвно убиство, док је Кембел сматрао да је морала имати посредника. Биће да је истина негде на средини. Бар тако кажу Sex Pistolsi.

Прва позитивна ствар у вези филма јесте глумачка подела, Џони Деп као инспектор Фредерик Аберлајн, Хедер Грејем као Мери Кели (овде би могла да стоји примедба да викторијанске курве не изгледају као да су дошле са избора за Мис Универзум) и феноменални енглески карактерни глумац Роби Колтрејн као Аберлајнов помоћник, наредник Годли. Треба поменути чињеницу да се Годли и Аберлајн нису познавали и да су сусрели један другог тек при крају истраге, када је ухапшен Џорџ Чепмен, један од осумњичених. Као први пик на драфту за улогу Аберлајна био је генијални Денијел Ди Луис, када је он одбио улогу разматрани су Шон Конери, Џад Лоу и Бред Пит да би на крају рола припала Депу коме лежи играње фрик ликова. За разлику од историјске истине и стрипа, Аберлајн је у филму портретисан као наркоман и сајко који има визије убистава.

Друга позитивна ствар била би визуелна димензија филма, ефектно поигравање црно белим контрастима и бојама, камера, пар изузетно снимљених сцена, нарочито прво убиство где се виде само оштри одблесци ножа у мраку. За све ово најзаслужнији је директор фотографије Питер Деминг, човек који је радио на филмовима као што су Крејвенона трилогија "Врисак", "Хотел изгубљених душа" и други део "Злих мртваца".

Ипак, за оне који су имали прилике да у рукама држе графички роман (подебела књижурина која у US кошта скромних 35$) све ово је у засенку јер танушна прича коју нам нуди филм нема благе везе са импозантном сагом коју је мајсторски написао Алан Мур. На преко 500 страна пратимо малтене биографију Џека Трбосека, од детињства, па до завршетка у менталној институцији. Мур је очигледно, предузео опсежно истраживање и пласирајући нам гомилу релевантих података, износи своју хипотезу (са којом се слаже и доста других истраживача) да је Џек Трбосек био нико други до лични лекар краљице Викторије - Сер Вилијем Гал. Уз све ово Мур додаје и Галову припадност масонима и открива нам да су убиства била у служби сатанског обреда. Постоји једна антологијска сцена у стрипу (нажалост не и у филму) када Гал

свом помоћнику кочијашу открива да убијајући проститутке на различитим местима уствари исцртава велики пентаграм. *"О, мој Боже..."* каже кочијаш. *"Да. Бог. Али не твој."*, одговара Гал. Сама хипотеза о завери иза које стоји краљевска породица дело је Стивена Најта, аутора књиге "Џека Трбосек: Коначно решење", који је као најодоговрнијег истакао Принца Алберта, Војводу од Кларенса и наследника трона. Неко заједљив би овде прокоментарисао у стилу: "Јебеш империју коју може да угрози јефтина курва заражена сифилисом."

Браћа Хјуз су у филму готово потпуно одступили од суштине стрипа узевши као основу само неке референце. Стрип је далеко мрачнији и цртеж Едија Кембела је веома "тежак" за читаоца, али потпуно у функцији приче, са друге стране у филму се осећа доза холивудске "зашећерености" што кулминира мелодраматичним обртом на крају филма (кога, наравно, нема у стрипу). Једна од најспорнијих ствари јесте, свакако, и смрт инспектора Аберлајна на крају филма (превише опијума, отрова за пацове и Апсинта), имајући у виду да је човек био историјска личност, и да је доживео деведесету, ово је ипак мало више од "слободне уметничке интерпретације".

На почетку филма, као нека врста мотоа, исписана је следећа реченица:

"Једног дана, људи ће се осврнути и видети да сам ја породио двадесети век" (*One day men will look back and say that I gave birth to the twentieth century*). Ове речи, приписане Џеку Трбосеку, које касније Гал изговара инспектору Аберлајну (и на њих као одговор добија пиштољ уперен у главу и цинични холивудски коментар: "Нећеш ти видети двадесети век.") у стрипу имају један дубљи смисао. Према Муровој теорији, убиства у Вајт Чепелу се догађају у другој половини 1888. и као део магијског ритуала имају одређени циљ. Док читате графичку новелу, налетећете на наизглед тотално нелогичну сцену пара који води љубав и прича на немачком што, признаћете, изгледа прилично збуњујуће. Међутим, ако имамо у виду да су то двоје људи у ствари родитељи Адолфа Хитлера који ће бити рођен неколико месеци након серије убистава (априла 1889.) онда Трбосекова изјава о "порађању" двадесетог века, тј. зла које ће га обележити, има смисла. Несрећна браћа Хјуз нису ово инкорпорилала у свој филм, па тако већини људи који га гледају (а нису читали графичку новелу) ништа није јасно. Нарочито поменута реченица.

Свеједно, и поред мана и недостатака, филм "From Hell" вреди погледати, иако су његове везе са истоименим графичким романом минималне. Што се стрипа тиче, препоручио бих га само онима који добро баратају енглеским језиком, имају довољно стрпљења и веома, веома јак стомак.